

Morten Brænder

Metodologi og metode: om forskellen på værktøjer og forståelsesrammer og hvad den betyder i praksis

Denne artikel har to formål. For det første introducerer den skellet mellem metode og metodologi. For det andet beskriver den kort de tre metodologier, der dominerer inden for samfundsvidenskaberne – den variansorienterede, den procesorienterede og den meningsorienterede – og illustrerer brugen af dem med et gennemgående eksempel. Metoder er redskaber. De kan være kvalitative eller kvantitative. Metodologier er forståelsesrammer, der bedst forstås som sprog. Ligesom man ikke kan gøre sig forståelig på et andet sprog ved at oversætte ord for ord, kan man ikke uden videre overføre logikken fra én metodologi til en anden. Det betyder ikke, at oversættelser nødvendigvis er umulige, men at det er meget svært at oversætte uden at anderkende sproglige eller – i dette tilfælde – metodologiske forskelle.

Nøgleord: kvantitativ metode, kvalitativ metode, variansorienteret, procesorienteret metodologi, meningsorienteret metodologi

Indføringer i samfundsvidenskabelig metode giver let det indtryk, at det mest afgørende begrebslige og praktiske skel skal drages mellem det kvantitative og det kvalitative. Ligesom med så mange andre analytiske skel kan det dog være svært at opretholde denne distinktion, når først man dykker ned i konkrete eksempler: Vi har brug for kvalitativ tæft, når vi konstruerer kvantitative spørgeskemaspørgsmål (Olsen, 1997); og de nyeste redskaber til at udføre eksplorative – altså kvalitative – analyser, er grundlæggende kvantitative (Asmussen og Møller, 2019). Ydermere – og det er pointen i det følgende – skygger dette skel for et andet – og vigtigere – nemlig distinktionen mellem metode og metodologi.

I daglig tale bruges begreberne ”metode” og ”metodologi” i flæng. Det gælder særligt på engelsk, hvor det at ”arbejde metodisk” (altså en adverbial form) oversættes som ”working methodologically” (Seawright, 2016; Tavory og Timmermans, 2019: 539). ”Metode” kommer oprindeligt fra græsk (*methodos*) og beror på en sammensætning af ordene ”meta” (i betydningen ”at forfølge noget”) og ”hodos” (”vejen”): Med en metode bevæger vi os frem ad en slagen vej, følger bestemte retningslinjer, så vi kommer frem til målet (The Concise Oxford Etymology, 2003).

Tilføjelsen ”-logi” kender vi fra andre videnskabelige sammenhænge, hvor det bruges til at betegne ”læren om” et givet emne. ”Bio-logi” er således ”læren om det levende (bios)”. ”Arkæo-logi” er ”læren om det forgangne (arkhaios)”. Om man taler om ”metode” eller om ”læren om metode” kan godt virke som en petitesse. Men skellet er altså vigtigt i denne sammenhæng, hvor jeg dels gør mig til fortaler for en form for ”metodologisk pluralisme” (altså at der inden for samfundsvidenskaberne findes forskellige metodologier), dels pointerer, at en sådan pluralisme ikke betyder, at det så er lige meget, hvilken metodologi ens forskning knytter an til. Metodologien hører sammen med ens blik på verden. Den bestemmer, hvilken type spørgsmål man meningsfuldt kan stille, og dermed hvilken type svar man meningsfuldt kan forvente, en pointe jeg vender tilbage til nedenfor.

Begrebet ”metode” betegner her alene de redskaber, vi tager frem for at besvare en given problemstilling på rette måde. Metoder er konkrete. De angiver de trin, vi bør tage for at følge en vej. Metoder er således værktøjer: Værktøjer til at generere data (fx spørgeskemaer, indsamling af tweets, strukturering af arkivmateriale og gennemførelse af interviews); eller til at analysere disse (fx regressionsanalyse, process tracing eller diskursanalyse).

En ”metodologi” er derimod en bestemt lære om metode (Jackson, 2016). Metodologien betegner, hvilken vej vi skal gå. Metodologien afgør, hvilken type problemstilling du forfølger. Ret beset er det også sådan, begrebet bruges, når der i metodeintroduktioner fx tales om en overordnet ”kvantitativ” eller ”statistisk” metodologi, altså en tilgang adskilt fra de konkrete metodiske redskaber (David og Sutton, 2004, 2011; Agresti, 2018). Det synspunkt, der forfølges her, er imidlertid, at skellet mellem det kvantitative og det kvalitative er et metodisk skel, ikke et metodologisk. Metode og metodologi er forbundne, men ikke i et 1:1-forhold. Metodologien knytter sig nemlig til en bestemt videnskabsteoretisk position.

Videnskabsteoretiske positioner kendetegnes ved at abonnere på en given ontologi (en lære om det værende eller et verdenssyn) og på en given epistemologi (altså en erkendelseslære eller et syn på i hvilket omfang den menneskelige bevidsthed har adgang til at undersøge denne verden) (Jackson, 2016). Metodologien betegner så på baggrund af ontologien og epistemologien, hvilken type valg vi meningsfuldt kan træffe, når vi giver os i kast med sådanne undersøgelser. Metodologi befinder sig altså på et andet, højere abstraktionsniveau end metode. Patrick Jackson, som jeg her støtter mig til, er én fortaler for dette skel, men det genfindes hos blandt andre Sartori (1970), Esmark, Laustsen og Andersen (2005) og Beach og Kaas (2020).

Dermed ikke være sagt, at netop det syn på forholdet mellem generel videnskabssteori, metodologi og metode er uanfægtet. Det er således blevet anført, at vi med dette skel enten skaber grobund for en ”metodologisk monisme” (altså at der kun findes én rigtig videnskabssteoretisk position) eller helt afkobler metode og metodologi; udfald som begge vil implicere en alvorlig indskrænkning af den type spørgsmål, vi legitimt kan forfølge (Jackson, 2016). I begge tilfælde – og her følger jeg igen Jackson – er formålet i denne artikel det helt omvendte.

Mod en metodologisk pluralisme

For det første implicerer den pluralisme, jeg argumenterer for, en afvisning af det synspunkt, at der kun findes én samfundsvidenskabelig metodologi. Her er jeg oppe mod stærke kræfter. Det mest berømte eksempel herpå finder vi således hos positivismens grundlægger, Auguste Comte, som betragtede samfundsvidenskaberne – eller socio-logien – som et klimaks i den menneskelige tænkningens historie og hævdede, at studiet af samfundet som i andre (natur)videnskaber skulle identificere generelle lovmæssigheder (Comte, 1979).

En lignende ambition om en samfundsvidenskabelig enhedsvidenskab optræder også i Gary King, Robert Keohane og Sidney Verbas *Designing social inquiry: Scientific inference in qualitative research* fra 1994. Hovedpåstanden i dette værk, (som oftest blot tituleres efter forbogstaverne i forfatterens efternavne, KKV), er, at kvalitative og kvantitative metoder ikke er væsensforskellige, men beror på samme grundlæggende logik. Uanset om man er enig i dette synspunkt eller ej, så fik udgivelsen af KKV en meget konstruktiv betydning (Bartels, 2004; Mahoney, 2010). Indtil midt i 1990’erne var samfundsvidenskaberne præget af en bitter strid mellem kvalitative og kvantitative tilgange. Med KKV blev der skabt en plads til kvalitative studier inden for en forskningshorisont domineret af kvantitative tilgange. På den baggrund kunne man så koncentrere sig om at forske og formidle forskningsmetoder frem for at beklukke videnskabeligheden i andres arbejde.

Modargumenterne bestod dog. Indvendingen over for KKV var – og er – at krigstilstandens ophør ikke medførte en varig fred. Snarere en våbenhvile på hegemonens præmisser (Bartels, 2004). Denne indvending er berettiget, eftersom KKV ret entydigt bekender sig til en bestemt metodologi – det der nedenunder kaldes den variansorienterede – og dermed til de vurderingskriterier, der lægges til grund for en sådan. En mail sendt i 2000 til det toneangivende tidsskrift, *American Political Science Review*, underskrevet af en ”Mr. Perestroika” startede en modbevægelse (Laitin, 2003: note 1). Initiativer blev sat i søen med henblik på at opbygge fælleskvalitative standarder for god politisk videnskab. Samtidig blev antallet af metoder i den kvalitative værktøjskasse udvidet, både

med redskaber, der i dag knyttes til den procesorienterede metodologi – herunder fuzzy og crisp set comparative qualitative analyses, process tracing og kongruensanalyse – og med et øget fokus på meningsorienterede tilgange. I antologien *Rethinking social inquiry: Diverse tools, shared standards* opsummerede Henry Brady og David Collier (2004) meget af den kritik, der var blevet rejst over for KKV.

Fremkomsten af nye kvalitative metoder (værktøjer), rejste en række metodologiske (videnskabsteoretiske) spørgsmål om, hvad forskellige typer undersøgelser overhovedet kan sige noget om og dermed også om, hvorvidt det, de så siger, skal forstås ud fra helt andre kriterier end dem, der gør sig gældende inden for andre traditioner (Yanow og Schwartz-Shea, 2010). I 2012 udgav Gary Goertz og James Mahoney *A tale of two cultures*, der netop pointerer, at de logikker, der ligger til grund for henholdsvis kvalitative og kvantitative metoder, ikke er de samme. De repræsenterer væsensforskellige metodologier.

Goertz og Mahoney beskriver denne forskel som en kulturforskel. At lære en metodologi er ligesom at lære at beherske et sprog. Hvis man forsøger at oversætte ord for ord, så kommer man hurtigt til kort. I stedet skal man forstå sprogsystemet: sprogets opbygning, ordenes konnotationer, ordsprog og samspillet mellem tale og gestik. Kort sagt, man skal forstå, hvordan folk tænker, når de taler.

Hvis man mener, at der findes et overordnet mål – og overordnede standarder – for samfundsvidenskaberne, kan dette synspunkt godt virke temmelig rabiatic. Men Goertz og Mahoney (2012) drager ikke en rabiatic konsekvens heraf. De opfordrer ikke til at grave skyttegrave, men i stedet til at erkende, at når man bevæger sig over i den anden lejr, så skal man lære at tænke anderledes. Hvis vi bliver i sprogmetaforen, så kan man sige, at selvom indsigt i et sprog og en kultur kræver en indsats, så er oversættelser slet ikke umulige.

Det fortsatte bånd mellem metodologi og metode

Goertz og Mahoneys sprogmetafor er nok den stærkeste inspirationskilde til den metodologiske pluralisme, jeg her gør mig til talsmand for. Jeg vil imidlertid hævde, at deres skel mellem ”kvalitative” og ”kvantitative” metodologier er misvisende. Det metodologiske grundlag, ud fra hvilket vi formulerer vores problemstilling og udstikker rammerne for at besvare den, kan ikke reduceres til et spørgsmål om kvantificerbarhed eller kvalitative forskelle. Inden for den enkelte metodologiske ramme kan man benytte såvel kvantitative som kvalitative redskaber, eller kombinere disse, så længe man husker på, at det er metodologien, der bestemmer, hvordan disse redskaber benyttes (Beach og Kaas, 2020). Man skal selvfølgelig altid tænke grundigt over, om og hvordan en sådan kobling

finder sted (Creswell og Plano-Clark, 2011). Men hvis det giver mening, er der ikke noget i vejen for at trække på indsigter fra en diskursanalyse i operationaliseringen af et spørgeskema eller benytte resultater fra en regressionsanalyse som udgangspunkt for at identificere trin i en process tracing-analyse (Seawright og Gerring, 2008).

Skellet mellem metodologier implicerer ikke, at videnskabelighed skal betragtes som en relativ størrelse. Det, der definerer empiriske samfundsvidenskaber, er idealet om den systematiske og kritiske undersøgelse af den sociale virkelighed. Heraf følger en række kriterier, som er fælles, uanset hvilken metodologi ens undersøgelse knytter sig til: Helt grundlæggende skal ens empiriske belæg skal have hold i virkeligheden, og man skal fremlægge sine resultater på en sådan måde, at andre i besiddelse af de samme data og med brug af de samme analysemetoder ville nå samme konklusion (Brady, Collier og Seawright, 2004).¹

Men selvom målet er det samme, kan der godt være forskellige veje dertil. Det er derfor ikke ligegyldigt, hvilken metodologi du benytter. Dit valg af vej, din metodologi, har nemlig betydning for, hvordan de ovennævnte generelle videnskabelige idealer udmøntes. Og i den henseende er metodologi og metode så fortsat forbundne. Forskningskriterierne vægtes forskelligt inden for forskellige metodologier (Schwartz-Shea, 2015). Undersøgelser inden for en variansorienteret metodologi vurderes i forhold til kriterierne for intern validitet (er den påståede kausaleffekt korrekt?) og ekstern validitet (gælder resultaterne for den virkelighed, vi hævder at udtale os om?). Derfor skal man med en variansorienteret tilgang prioritere metoder, der sætter disse kriterier i højsædet, og her står eksperimentelle designs og spørgeskemaer med mange respondenter bare stærkere end arkivstudier eller interviews. Omvendt vil en undersøgelse foretaget med udgangspunkt i en meningsorienteret metodologi skulle vægte forskningskriteriet ”troværdighed” højt, altså have indsigt i den sociale kontekst og blik for sproglige finesser (Andersen, Laustsen og Cecchini, 2020; Schwartz-Shea, 2015). Her udgør fx interviews, taler og feltnoter ofte et bedre udgangspunkt end numeriske data.

Endelig er metodologien, som nævnt ovenfor, også tæt knyttet til problemstillingen: Måden, du spørger på, har afgørende betydning for, hvilken type svar du kan forvente. Mange metodeintroduktioner indeholder lister over, hvad den gode problemstilling skal indeholde (Daymon, 2002; Bryman, 2008; David og Sutton, 2011; Boyle og Schmierbach, 2020). Sammenhængen mellem metodologi og problemstilling kan beskrives ved at fremhæve ét: For at din problemstilling kan gøre det helt klart, hvad du vil undersøge, skal den måde, du formulerer dit spørgsmål på, også give din læser en klar fornemmelse af,

hvordan undersøgelsen skal gennemføres. Man kan selvfølgelig ikke udfolde et forskningsdesign i detaljer i en problemstilling, der spidsformuleret højest fylder 1-2 linjer. Men kimen til det skal helst lægges allerede der, så læseren ved, hvilken metodologisk genre vi befinder os inden for. For uden den information er det ikke muligt at vurdere, om din fremgangsmåde giver dig mulighed for at besvare problemstillingen. Man kan lægge sådanne kim ved hjælp af sproglige genremarkører. I nedenstående gennemgang af de enkelte metodologier vil jeg søge at illustrere dette. Men kort fortalt vil man fx have virkelig svært ved at overbevise læseren om gyldigheden af en meningsorienteret undersøgelse, hvis man indledningsvis har lagt an til en variansorienteret tilgang ved at hævde, at man undersøger ”effekter”. Det leder os tilbage til den ovenfor skitserede sproganalogi. De ord, man bruger, angiver den videnskabsteoretiske position, man befinder sig inden for, og dermed hvordan det metodologisk bedst giver mening at beskrive den sociale virkelighed.

Nok har samfundsvidenskabelige metodologier et fællesvidenskabeligt mål, men de repræsenterer hver især forskellige veje til at nå dette: De besvarer forskellige typer samfundsvidenskabelige spørgsmål, fordrer forskellige typer svar og prioriterer altså også standarderne for at vurdere gyldigheden af disse svar forskelligt.

Samfundsvidenskabelige metodologier

De tre metodologier, der dominerer i samfundsvidenskabelig forskning, er henholdsvis en variansorienteret, en procesorienteret og en meningsorienteret tilgang. Som det fremgår af tabel 1, kan de tre kategoriseres efter to klassiske videnskabsteoretiske skel: skellet mellem *nomotetiske* og *idiografiske* metoder og skellet mellem *forklarende* og *forstående* videnskaber.

Tabel 1: Samfundsvidenskabelige metodologiers videnskabsteoretiske ophav

	Nomotetisk	Idiografisk
Forklarende	Variansorienteret (1)	Procesorienteret (2)
Forstående	-	Meningsorienteret (3)

Samfundsvidenskaberne har altid været udspændt imellem naturvidenskab og humaniora. De to videnskabsteoretiske skel, som tabellen spænder over, blev begge formuleret i slutningen af 1800-tallet for netop at beskrive dette skel. Og selvom formålet i høj grad var det samme – at definere humaniora som et selvstændigt forskningsfelt – accentuerer de noget ret forskelligt.

Skellet mellem nomotetiske og idiografiske metoder hidrører fra Wilhelm von Windelband (1894). Ifølge ham er naturvidenskaberne nomotetiske. Nomotetisk kommer af "nomos", som betyder "lov": Naturvidenskaben søger indsigt i fænomenerne og deres indbyrdes relationer ved at opsætte generelle lovmæssigheder. Idiografisk kommer derimod af "idios", som betyder "selv": Humanistiske videnskaber er idiografiske, fordi de søger indsigt med udgangspunkt i enkeltbegivenheder, i fænomenerne selv.

Skellet mellem forklarende og forstående videnskaber er formuleret af Wilhelm Dilthey. Dilthey betegnes ofte som hermeneutikkens grundlægger, og han formulerer da netop også dette skel med henblik på at vise, hvordan humaniora udmærker sig ved at bero på en indsigt i den menneskelige bevidsthed. Naturvidenskaberne fokuserer på at forklare ved hjælp af kausalrelationer, årsag/virkningsforhold. De humanistiske videnskaber fokuserer derimod på en grundlæggende forståelse af den kontekst, mennesket indgår i (Dilthey, 1894).

Inden vi bevæger os over til gennemgangen af metodologierne, er det nødvendigt at pointere, at en skematisk fremstilling altid indeholder et element af forsimpning. For det første fokuserer tabellen på "intermetodologiske" forskelle, og ikke på de faktiske – og nok så vigtige – "intrametodologiske" skillelinjer (altså det forhold at der nogle gange kan være modsætninger inden for en metodologi). For det andet leder en sådan tabelopstilling let til den opfattelse, at al forskning inden for én bestemt metodologi entydigt kan placeres inden for et givet felt. Sådan er det ikke altid. Eksempelvis vil megen variansbaseret – og altså grundlæggende nomotetisk – forskning undlade at generalisere ud over den konkrete, studerede sammenhæng. Endelig er der for det tredje spørgsmålet, hvorvidt det er muligt at forene metodologiske tilgange. Nok følger jeg her Ahmed og Sil (2009) – og med dem Beach og Kaas (2020) – der argumenterer for en "epistemologisk inkommensurabilitet" mellem tilgangene. Jeg hævder dog ikke, at "oversættelser" – for at blive i sprogmetaforen – nødvendigvis er umulige. Grænserne er flydende, og af og til kan logikker fra et felt overføres til et andet (Mahoney, 2008). Men en vellykket oversættelse – sproglig eller metodologisk – fordrer en respekt for det, der oversættes fra, og det, der oversættes til, og en anerkendelse af, at denne proces altid medfører et betydningsstab.

Den variansorienterede tilgang

Jeg begynder med den variansorienterede metodologi, fordi det er den mest benyttede i samfundsvidenskaberne i dag. Derfor er det vigtigt, at man kender dens forudsætninger, og at man mestrer de metodiske værktøjer, der knyttes til den. Vi kan igen bruge Goertz og Mahoneys kultur- eller sproganalogi: Hvis man vil kommunikere med mennesker fra en fremmed kultur, så er ens per-

sonlige sproglige præferencer som udgangspunkt lige gyldige. Man må forstå måden, andre tænker på, og også selv kunne gøre sig forståelig over for dem. Det samme gælder ”metodologiske kulturer”. Om man er enig i en videnskabs-teoretisk position eller ej, er egentlig lige gyldigt. Hvis man vil kommunikere på tværs af metodologiske sprog, må man kende de forudsætninger, de hver især hviler på.

Variationsorienterede problemstillinger er – ideelt set – forklarende. Men mange deskriptive og eksplorative studier vil også knytte sig til – eller kunne udgøre forstudier til – en variationsorienteret tilgang. Variationsorienterede problemstillinger undersøges ved hjælp af *variation*. Det kan synes trivielt, men er vigtigt. For hvis man ud fra denne metodologi vil forklare variation på ens afhængige variabel (y), er man nødt til også at have variation på ens uafhængige variabel (x). Man formulerer en teori om, hvilken forskel, man mener, rent faktisk gør en forskel, og undersøger, om det så også er tilfældet. Desværre er der mange forhold her i verden, hvor en sådan variation på x ikke kan iagttages, heller ikke selvom man er ret sikker på, at det er netop det, der har betydning.²

Variationsorienterede tilgange hviler på tre afgørende forudsætninger. Den første er, at disse årsagsforklaringer tager udgangspunkt i en ”kontrafaktisk” logik (Angrist og Pischke, 2014; Lewis, 1986; Morgan og Winship, 2007). Når vi på baggrund af, at en given hændelse (A) forekommer sammen med en anden (B), hævder, at A *forårsager* B, så gør vi det ud fra en antagelse om, at hvis A ikke forekom, så ville B heller ikke forekomme. Men den antagelse kan det jo så slet ikke lade sig gøre at undersøge i virkeligheden. Vi lever ikke i paralleluniverser, hvor vi kan observere, hvad der ”ville være sket”, hvis A ikke fandtes.

Lad os tage et eksempel. I kølvandet på debatten om COVID 19-restriktioner er det blevet hævdet, at brugen af sociale medier forstærker coronaskepsis (Su, 2021). Folk, der er tilbøjelige til at mene, at virussen enten ikke findes eller er konstrueret til at legitimere vidtgående statslige tiltag, er også meget aktive på sociale medier. Kan vi på den baggrund hævde, at medieforbruget faktisk påvirker disse folks holdninger? Nej. Vi ved nemlig ikke, hvad der ville være sket, hvis lige netop disse folk ikke brugte sociale medier. Vi kan forestille os det. Men det vil være en forestilling, en kontrafaktisk situation.

Den anden forudsætning angår måden, hvorpå vi løser dette problem; altså at vi ikke kan observere, hvad disse folk ville have gjort, hvis deres medieforbrug var anderledes. Det gør vi ved at konstruere et meningsfuldt sammenligningsgrundlag, en form for ”restitutionsparallelunivers”.³ Vi kan fx sammenligne to grupper, som har et forskelligt medieforbrug, og så se om deres holdning til COVID 19-restriktioner også er forskellige. På den måde tager vi altså et trin op ad abstraktionsstigen (Sartori, 1970), forlader for en stund det konkrete ek-

sempel og løsriver to afgørende aspekter herfra: variablene medieforbrug (x) og coronaskepsis (y). Ved således at skelne mellem enheder (i dette tilfælde vores respondenter) og disse variable kan vi så se, om der faktisk er et mønster på tværs af vores sammenligning, og på den baggrund afgøre om der er noget om snakken.

Den tredje forudsætning knytter sig til den variansorienterede tilgangs nominale ideal om at opstille generelle lovmæssigheder. Det er med henblik på at universalisere dette ideal, at KKV som det første, og afgørende, kriterie for samfundsvidenskaberne siger, at ”de logiske følgeslutninger (inference) er målet” (King, Keohane og Verba, 1994 :7). På sin vis følger dette generaliseringspotentiale helt åbenlyst af den omstændighed, at vi, som beskrevet ovenfor, abstraherer fra den konkrete hændelse og derfor kan betragte de centrale variable – og forholdet mellem dem – som noget, der ligger hinsides den kontekst, de observeres i. Som nævnt er det dog vigtigt at huske på, at forskere som regel er meget forsigtige med at generalisere ud over den konkrete sammenhæng, der undersøges. Når alt kommer til alt, er det gode ”erstatningsparallelunivers” jo netop et, der på alle punkter – på nær ét – ligner den sammenhæng, vi undersøger. Således betragtet er det styrken af den logiske følgeslutning, og ikke hvorvidt den gælder i alle mulige andre sammenhænge, der skal prioriteres.

I lighed med Hanne Krogstrup (2016), der karakteriserer samfundsvidenskabelige problemer som ”vilde problemer” – altså problemer, der kun vanskeligt lader sig afgrænse – har blandt andre Deaton og Cartwright (2018) hævdet, at en kontrafaktisk logik ikke bør benyttes uden for naturvidenskaberne. Alligevel er det ikke usædvanligt at kategorisere de designs, der benyttes inden for en variansorienteret tilgang efter, hvor tæt de kommer på idealet om at konstruere et erstatningsparallelunivers.⁴

Øverst i dette hierarki finder vi det randomiserede eksperiment. Ved at skelne mellem en eksperiment- og en kontrolgruppe, konstrueret ved hjælp af simpel tilfældig (randomiseret) udvælgelse, minimerer dette design både risikoen for omvendt kausalitet, (altså at y påvirker x) og for, at de observerede forskelle skyldes andre forhold. Begge dele er særligt relevante forhold i det ovennævnte eksempel: At medieforbrug og coronaskepsis synes at samvariere, udelukker jo netop ikke, at holdningen her godt kunne være årsag til adfærden, (at man fx bruger sociale medier, fordi man søger ligesindede online). Og den blotte sammenligning gør os heller ikke i stand til at udelukke muligheden for, at både adfærd og holdning skyldes noget helt tredje (fx personlighedstræk eller socio-økonomiske forhold). Et veludvalgt eksperiment tager højde for begge dele. Det betyder også, at man i problemstillinger, der knytter an til eksperimentelle designs, typisk finder genremarkører som ”påvirker”, ”forårsager” eller ”effekt”.

På de variansorienterede tilganges andenplads finder vi så forskningsdesigns, der efterligner den eksperimentelle logik, eksempelvis panelstudier, naturlige eksperimenter og difference-in-differences designs. Og nederst i hierarkiet finder vi designs, der alene benytter sig af tværnsnitsobservationer. Denne type undersøgelser omfatter de fleste spørgeskemaundersøgelser, databaser med statistiske nøgletal samt komparative casestudier.

Tværnsnitsdata baseret på spørgeskemaer er nok det mest benyttede design inden for samfundsvidenskaberne. Brugen af mange observationer gør det muligt at foretage avancerede matematiske beregninger og giver ofte en helt særlig udsagnskraft, når de fremlægges. Tænk bare, hvad dårlige meningsmålinger, som jo netop bygger på denne type data, kan betyde for et partis ageren. Når disse alligevel henvises til tredjepladsen, skyldes det, at de gør det langt sværere at rekonstruere noget, der ligner en kontrafaktisk virkelighed. Ambitionen om at forklare fordrer, at vi selv identificerer og kontrollerer for forhold, som kan tænkes at have betydning for vores sammenligninger. Det giver en række begrænsninger – allervigtigst at vi kun kan kontrollere for det, vi faktisk har tænkt over og derfor inkluderer i vores statistiske modeller.

Komparative casestudier er oftest kvalitative og baseret på få observationer. Her ligger kontrollogikken allerede i udvælgelsen af data, fx i form af et most similar systems design (MSSD). Designet efterligner den eksperimentelle logik, men i en meget rudimentær form. I lighed med tværnsnitsstudier med mange observationer er det altså her en klar svaghed, at vi kun kan kontrollere for det, vi på forhånd beslutter os for at kontrollere for. Ydermere kan det være endnu sværere at generalisere ud fra et casestudie. I situationer, hvor man undersøger forhold med meget få cases – i fx sammenligninger af lande eller af en lille gruppe individer – kan et komparativt casestudie dog godt være det eneste rigtige designvalg.

For at illustrere dette kan vi tage et nyt eksempel, om end inden for samme tema. Det er blevet hævdet, at Donald J. Trumps håndtering af coronakrisen var årsag til, at han tabte præsidentvalget i november 2020. I stedet for at lukke landet ned, valgte han – tilsyneladende helt bevidst (Woodward, 2020) – at tale pandemien ned og fik derved ikke i tide kørt USA's beredskab i stilling. Denne påstand kan godt undersøges ud fra en variansorienteret tilgang, ved fx at sammenligne statsledere, der navigerede deres land sikkert gennem krisen, med statsledere, der ikke gjorde, og derpå se om de opnåede genvalg i kølvandet på krisen eller ej. Styrken af studiet vil naturligvis bero på, hvor godt sammenligningen fungerer, men det vilkår skal man altid forholde sig til, når man arbejder variansbaseret. Den berettigede tvivl, der kan rejses i forhold til, om man observerer en egentlig effekt i analysen af tværnsnitsdata, betyder, at man

her oftere vil se en mere forsigtig brug af genremarkører, såsom ”sammenhæng”, ”sammenligning”, ”samvariation” og ”korrelation”.

Af de grunde jeg opregnede i indledningen til dette afsnit, er indføringen i samfundsvidenskabelig metode ofte en indføring i variansbaserede tilgange. Det betyder, at man både skal lære kvantitative og kvalitative værktøjer – eller metoder – og at indføringen i disse hviler på det hierarki, der er skitseret ovenfor. Men ikke alle samfundsvidenskabelige problemstillinger er funderet på en kontrafaktisk eller variansorienteret logik.

Procesorienterede tilgange

Procesorienterede tilgange søger også at forklare, men forklaringer beror her ikke på tilstedeværelsen af variation, og målet er ikke at generalisere. I stedet pointeres vigtigheden af at studere konkrete cases. Ofte beskrives denne metodologi derfor også som ”caseorienteret” (Beach og Pedersen, 2016).

Procesorienterede tilgange har mange lighedspunkter med historievidenskaben. Forskeren fokuserer på konkrete hændelsesforløb, og hvorfor disse har udfoldet sig, som det var tilfældet. Ligesom historievidenskaben der blev udviklet i et opgør med idealismens forsøg på at ”afsløre” generelle lovmæssigheder, er den procesorienterede metodologi – videnskabsteoretisk set – stærkt realistisk (Jackson, 2016: 36). Tankegangen bag denne position opsummeres således bedst i Leopold von Ranke (1824) diktum om, at historievidenskaben bør fokusere på ”hvad der egentlig hændte” (wie es eigentlich gewesen).

Hvor bogstaveligt denne realisme tages, er så det, der gør, at nogle tilgange inden for dette paradigme faktisk er mere procesorienterede end andre. I sin yderste konsekvens afviser man her relevansen af overhovedet at identificere en kontrafaktisk hændelse for at forklare kausalitet. Hvad der ville være sket, kan ingen sige, og det giver ikke mening ved hjælp af abstraktion eller statistisk kontrol at diskutere, om en observeret korrelation mellem x og y er udtryk for tilstedeværelsen af kausalitet. Det, man kan se på, er, hvad der egentlig skete. Det, man bør gøre, er at klarlægge det hændelsesforløb – den mekanisme – der betød, at én hændelse (A) førte til et givet udfald (B). Generalisering er heller ikke et mål i sig selv. Casen – det vi studerer – udgør et afrundet hele, og søger man at løsrive dele af denne helhed, resulterer det i bedste fald i en mangelfuld analyse og i værste fald i misvisende konklusioner (Beach og Pedersen, 2016: 273).

Denne udlægning er dog ikke helt uanfægtet. Selvom de fleste godt ved, at vi ikke uden reservationer kan slutte fra én historisk sammenhæng til en anden, vil de færreste historieinteresserede med velberåd hu hævde, at der ingen indsigt er at hente i at studere fortiden. Lidt det samme kan siges i forhold til den kon-

tante afvisning af kontrafaktiske forestillinger. Indvendingen er, at der logisk set altid ligger en form for kontrafaktisk forestilling til grund for en årsagsforklaring. Det gælder også inden for historievitenskaben: Enhver kobling af to begivenheder bygger vel grundlæggende på en kontrafaktisk modpåstand: Hvis ikke denne hændelse havde fundet sted på netop denne måde, så ville forløbet ikke have udviklet sig netop sådan. Inden for litteraturen udgør ”kontrafaktiske historier” nærmest en hel undergenre, og eksemplerne rækker fra krimier som Robert Harris’ *Fædrelandet* (1992) til højlitterære værker som Robert Musils *Manden uden egenskaber* (1930).⁵ Det afgørende er imidlertid, at det for både historievitenskaben og for de procesorienterede tilgange netop kun bliver ved legen. Man søger ikke, som i variansorienterede undersøgelser, at genskabe eller efterligne den kontrafaktiske logik. Nok kan man lære af andre observationer i andre sammenhænge, men det medfører ingen ambition om at abstrahere ud over den undersøgte kontekst. At lære af historien – at lære af lignende cases – handler om at efterprøve, i hvilken grad forhold, der gjorde sig gældende i én sammenhæng, også kan siges at spille en rolle i en anden.

Oprindeligt inspirerede von Rankes opgør med den idealistiske historieskrivning udviklingen af værktøjer til brug i et sådan realistisk funderet studie af fortiden, først og fremmest kildekritikken. På samme måde har nogle af de samfundsvidenskabelige forskere, der er gået forrest i kritikken af variansorienterede tilgange, stået for udviklingen af de mest indflydelsesrige, procesorienterede metoder. I det følgende vil jeg nøjes med at præsentere to af disse: kongruensanalyse og process tracing. De er begge overvejende kvalitative, men det betyder ikke, at de udelukker brugen af kvantitative værktøjer.⁶

I en kongruensanalyse identificerer man, hvilke faktorer der gør sig gældende i en konkret sammenhæng, og forklarer på den baggrund den observerede udvikling ved at bestemme, i hvilken grad disse var nødvendige og/eller tilstrækkelige for dette forløb. Metoden er den ”mindst” procesorienterede af de to, idet den indeholder en række fællestræk med komparative casestudier. Men der er forskel, og denne knytter sig først og fremmest til, om den kontrafaktiske logik tildeles en rolle.

Ovenfor beskrev jeg kort, hvordan man med et variansorienteret udgangspunkt kunne undersøge påstanden om, at Trumps krisehåndtering kostede ham genvalget gennem en landesammenligning. I en kongruensanalyse kan vi også sammenligne, men her er der fokus på at holde os så tæt på konteksten som muligt. Til gengæld behøver vi ikke sikre varians på den uafhængige variabel. Vi inddrager en anden sammenlignelig situation for at blive klogere på de omstændigheder, der gør sig gældende, hvis en amerikansk præsidents krisehåndtering koster vedkommende muligheden for genvalg. Et oplagt eksempel kunne

være Præsident Jimmy Carters håndtering af ”Gidselkrisen”, der startede i 1979 og efter sigende kostede ham genvalget i 1980. En kongruensanalyse afdækker, hvilke konkrete omstændigheder der var afgørende for et givet udfald. Af samme grund vil problemstillinger knyttet til sådanne undersøgelser ofte kendes på genremarkører, der netop taler om ”nødvendige” eller ”tilstrækkelige” faktorer.

Fordi kongruensanalyser alene fokuserer på forudsætningerne for et givet hændelsesforløb, kan de ses som mere ”caseorienterede” end den anden tilgang, process tracing, som netop fokuserer på, hvordan to hændelser faktisk knyttes til hinanden. Formålet er her at ”åbne” kausalprocessen og trin for trin betragte forløbet fra A til B (kap. 11 i Hansen, Andersen og Hansen, 2020. I forhold til eksemplet med Trump vil man således ikke nøjes med at vurdere betydningen af de relevante forudsætninger, men netop også følge den faktiske udvikling. Med udgangspunkt i præsidentens oprindelige nedvurdering af pandemiens betydning, (hvor man var hurtige til at lukke USA’s grænser men ikke tog højde for, at virus allerede var til stede og bredte sig med lynets hast), vil man så inddrage processens enkelte led: De hårde debatter for og imod genåbning af byer og stater, da den første bølge klingede af; betydningen af Black Lives Matter-demonstrationerne; konsekvensen af at Trump selv blev smittet; samt endelig hvordan krisen påvirkede brugen af brevstemmer, som præsidenten og hans støtter søgte at få kendt ugyldige. Procesorienterede tilgange beskrives ofte som fokuserede på de konkrete ”mekanismer”, der var kendetegnende for et hændelsesforløb, og ord som ”mekanisme” eller slet og ret ”proces” er typiske markører for denne metodologiske genre.

Ligesom variansorienterede tilgange er procesorienterede også forklarende. Men fordi de er rundet af en historisk realisme, fokuserer de ikke på at forklare ved at konstruere et erstatningsparallelunivers. De søger i stedet at gøre os kloge på sammenhængen mellem årsag og virkning i den konkrete kontekst.

Meningsorienterede tilgange

Menings- og procesorienterede tilgange rubriceres ofte sammen. Som metodologier har de begge fokus på konteksten. Metodisk set benyttes der inden for begge tilgange oftest kvalitative data- og analyseredskaber. Der er imidlertid også en afgørende forskel på dem. Hvor procesorienterede tilgange hviler på en realistisk virkelighedsforståelse, er meningsorienterede tilgange overvejende konstruktivistiske. De har fokus på de sociale aktørers oplevelse af, hvad der er sket (Yanow og Schwartz-Shea, 2015).⁷

Skiftet fra procesorienterede til meningsorienterede tilgange er altså et skifte fra en objektivistisk til en subjektivistisk position, og det er på den baggrund, at der ofte rejses to kritikpunkter over for brugen af meningsorienterede tilgange:

(i) Kan man opgive fordringen på objektivitet og stadig hævde, at man bedriver videnskab? (ii) Kan man fokusere på subjektive meninger og stadig hævde, at det genstandsområde, man studerer, er relevant for samfundsvidenskaberne?

Svaret på begge spørgsmål er ja. I forhold til det første, så handler videnskab ikke om, hvorvidt vores genstandsfelt er objektive fakta eller subjektive holdninger, men hvordan vi, der beskæftiger os med dette genstandsfelt, går til værks. Videnskab handler om at arbejde systematisk og kritisk forholde sig til gyldigheden af de konklusioner, der drages på baggrund af de tilgængelige data i alle led af forskningsprocessen.

I forhold til spørgsmålet om, hvorvidt studiet af sociale aktørers tanker og adfærd falder inden for samfundsvidenskabens genstandsfelt, så er svaret også ja. Folk kan ganske vist mene og gøre ting, der virker dybt irrationelle. Men lige meget hvor splittertossede de kan forekomme, har deres tanker og handlinger stadig betydning for den sociale virkelighed, vi andre lever i. Det er således ret let at affærdige vaccinemodstandere – hvad enten det drejer sig om modstand mod MFR-vacciner eller mod COVID 19-vacciner – som helt galt afmarcherede. Det ændrer imidlertid ikke på, at deres betragtninger kan have afgørende betydning. Det gælder både i forhold til, hvordan de agerer, og hvordan vi reagerer herpå. Vælger mange ikke at lade sig vaccinere, kan det have voldsomme konsekvenser, sundhedsmæssige såvel som økonomiske. Vælger staten omvendt at overtrumfe disse folks ret til at vælge selv, kan det have voldsomme sociale og politiske konsekvenser. Hvis vi kun fokuserer på det, vi selv kan forstå – ud fra vores standpunkt – så har vi ikke en jordisk chance for at få indsigt i, om dem, vi er uenige med, vitterligt er tossede, eller om de ting, de siger og gør, faktisk giver mening ud fra deres standpunkt. Uden denne indsigt har vi kun autoritære virkemidler til at svare igen.

Meningsorienterede tilgange placerer sig helt entydigt i en humanistisk forskningstradition. Det betyder også, at hvis vi alene lægger de forskningskriterier, der benyttes inden for andre metodologier, til grund for vurderingen af meningsorienterede studier, så kommer disse meget hurtigt til kort (Schwartz-Shea, 2015).

Genstandsfeltet for meningsorienterede tilgange er den sociale virkelighed, som den fremstår for de sociale aktører. Hvis man arbejder med individer, betegnes denne virkelighedsopfattelse typisk som deres "livsverden". Hvis man arbejder med fællesopfattelser eller overordnede strømninger, taler man i stedet typisk om "diskurser". I begge tilfælde er stikordet selvfølgelig mening.

Problemstillinger, der knytter an til meningsorienterede tilgange, kendes netop på markører, der indikerer at genstandsfeltet er "mening", "betydning" eller "forståelse". Og målet med ens undersøgelser er – med antropologen Bro-

nislaw Malinowskis ord – ”at begribe den indfødtes synspunkt, hans forhold til sit liv, at erkende hans syn på sin verden” (Malinowski, 1961: 25) Den klassiske antropologi beskæftigede sig primært med studiet af fremmede kulturer og mennesker fra fremmede lande. Når antropologer og andre samfundsvidenskabelige forskere i dag henviser til vigtigheden af at tilegne sig ”the native’s point of view”, menes der sociale aktører generelt. ”Indfødte” kan således være alt fra en vinproducent i Frankrig til en socialrådgiver i Fredericia.

Det kan selvfølgelig forekomme som en fuldstændig uoverstigelig opgave. Ofte er man jo netop ikke del af den anden kultur. Man har ikke gennemgået samme socialiseringsproces som dem, man studerer, og man kan aldrig helt fralægge sig den udefrakommendes blik. Det er så her, at kontekstforståelsen bliver helt afgørende. Den mening, man undersøger, kommer altid til udtryk i en større sammenhæng, og at sætte sig ind i denne sammenhæng er derfor typisk vejen til at dechiffrere denne mening. Mening udtrykkes gennem sprog. Det kan være i konkrete udsagn, fremkommet i en samtale eller et interview. Det kan være i de ting, folk gør, som måske forbliver usagte, men ikke desto mindre kan nedskrives og dermed beskrives som sproglige udtryk. Derfor lægger meningsorienterede tilgange meget vægt på netop sproglige forhold. Derfor er nogle af de mest anvendte metoder, der knyttes til denne metodologi – fx narrativ analyse og diskursanalyse – også værktøjer, der prioriterer analysen af sproget og sproglige nuancer.

Hvis vi vender tilbage til det gennemgående eksempel med studiet af coronakrisens samfundsmæssige og politiske konsekvenser, så er det afgørende at have for øje, at en meningsorienteret tilgang ikke har et forklarende sigte. Man kan godt – metodisk – koble redskaber, der knytter sig til en meningsorienteret tilgang, til et forklarende studie. Men så vil man typisk befinde sig inden for en anden forskningshorisont, og disse redskaber vil først og fremmest udgøre et supplement til andre redskaber, der klarere knytter sig til en forklarende metodologi.

Omvendt kan man også godt – på et metodisk niveau – trække på redskaber, der traditionelt knyttes til andre metodologier, i et meningsorienteret studie. Men så vil fokus netop være på at forstå og ikke forklare. Hvis vi fx vil undersøge, hvordan håndteringen af krisen kunne få vælgere fra de områder, der var blevet hårdest ramt af virussen til alligevel at fastholde deres støtte til Trump (Wilson, 2020), kan vi i udvælgelsen af data helt oplagt inddrage spørgeskemaer eller exitpolls til at identificere relevante geografiske områder og person typer. Men selvom vi her kobler metoder i udvælgelsesfasen, vil vi stadig, når vi går over til den egentlige dataindsamling, skulle sikre os, at vores data gør det muligt netop at fokusere på meningsdannelse. I dette tilfælde, hvor der er fokus

på aktørernes livsverden, vil brugen af observations- eller interviewdata være oplagt, ligesom man vil kunne benytte fx narrative metoder i vore analyser.

Meningsorienterede tilgange tager udgangspunkt i, hvordan verden ser ud for de sociale aktører. Derfor benytter de ofte kvalitative metoder, som netop sigter mod at forstå frem for at forklare. Men det er problemformuleringen og ikke de inddragne metoder, der alene afgør, om et studie er meningsorienteret eller ej.

Afsluttende bemærkning

Vi er nu nået til vejs ende. I det ovenstående har jeg dels præsenteret skellet mellem metode og metodologi, dels beskrevet de tre overordnede samfundsvidenskabelige metodologier. Hvor metoder godt kan forenes inden for rammerne af en metodologi, så er metodologier som udgangspunkt uforenelige. Jeg siger med vilje ”som udgangspunkt”. For selvom metodologier taler forskellige sprog og enhver ”oversættelse” indebærer en risiko for et meningstab, betyder det ikke, at man skal lade være med at oversætte. Tværtimod. Den grundlæggende bagtanke bag at illustrere de metodologiske tilgange ud fra et fælles tema – de samfundsmæssige konsekvenser af coronakrisen – har været at vise, hvordan disse tilgange hver især bidrager med forskellige indsigter. At mestre forskellige sprog udvider ens horisont. Det samme gælder for metodologier. Således betragtet bør man faktisk prøve at oversætte. Men, og det er helt afgørende, en forudsætning for, at det lykkes at formidle indsigter fra én metodologisk forståelsehorisont til en anden, er, at man anerkender forskellene imellem dem.

Noter

1. Dette synspunkt er ikke uantastet. I en radikal konstruktivistisk udlægning er idealet om gentagelighed et blålys: Et studie i én kontekst ud fra et bestemt synspunkt kan ikke gentages af en anden, uanset hvor meget man forsøger at lægge sine forudsætninger for en dag. Endvidere skal det understreges, at kravet om korrespondance mellem teori og virkelighed udfoldes lidt anderledes, hvis der ikke er tale om empirisk, men teoretiske videnskaber (Midtgaard, 2011).
2. Vil man fx undersøge etnicitets (x) betydning for uddannelsesniveau (y), nytter det ikke noget kun at kigge på indvandrere. Så er den uafhængige variabel konstant. For at afgøre, om der er en *sammenheng*, skal man *sammenligne*, i dette tilfælde ved fx at sammenligne indvandrere med etniske danskere.
3. Variansorienterede tilgange bygger altså ikke på en antagelse om, at et sådant parallelunivers faktisk kan konstrueres. Men ved at være bevidst om, hvad den kontrafaktiske påstand ville være, får man en rettesnor for, hvad det ”erstatnings-

parallelunivers”, man så konstruerer, skal leve op til, og kan dermed identificere styrkerne og især svaghederne ved ens egen undersøgelse.

4. Hvis man arbejder rent kvantitativt vil man kunne se dette hierarki beskrevet som ”evidenshierarkiet” og ofte i en mere finmasket udgave, end den her præsenteres (Hansen, 2014).
5. *Fædrelandet* er nok det mest berømte eksempel på et stykke kontrafaktisk historie i litterær skikkelse. Bogen foregår i Berlin i 1964, hvor man forbereder Hitlers 75-års fødselsdag, knap 18 år efter at Nazityskland trak sig sejrrikt ud af Anden Verdenskrig i 1946. *Manden uden Egenskaber* tager ligeledes udgangspunkt i forberedelserne til en festligholdelse, nemlig fejringen af den Østrig-Ungarske Kejser Franz Josephs 70. tronjubilæum i 1918, en begivenhed, der aldrig fandt sted, fordi Dobbelmonarkiet blev opløst med nederlaget i Første Verdenskrig. I værket reflekterer Musil selv over betydningen af ”mulige” historieførløb.
6. Den kvantitative logik, der benyttes i procesorienterede tilgange, er dog lidt anderledes end den, vi kender fra variansorienterede tilgange. Variansorienterede tilgange benytter en frekvensbaseret sandsynlighedslogik. Her hviler beregningerne på afvigelserne fra et gennemsnit estimeret ud fra en frekvensfordeling. Procesorienterede tilgange benytter i stedet det, man kalder en ”baysiansk” sandsynlighedslogik. Her beregnes sandsynlighed ikke ud fra frekvensfordelingen alene, men også ved at kortlægge og estimere betydningen af de forhold, der gør sig gældende, for at et givet udfald kan observeres.
7. Ligesom det ovenfor blev pointeret, at procesorienterede tilgange trods fælles forudsætninger også adskiller sig på en række punkter, så gør det samme sig gældende for de meningsorienterede tilgange. I sin mest vidtgående udgave vil den opfattelse, at vores virkelighed er socialt konstrueret, således kunne ses udlagt som en mere generel videnskabskritik, der anfægter gyldigheden af objektivismen. I en mere moderat udgave – som er den, der forfølges her – er der i stedet fokus på den omstændighed, at visse spørgsmål ikke lader sig besvare ud fra et objektivistisk synspunkt.

Litteratur

- Agresti, Alan (2018). *Statistical methods for the social sciences*, 5. udg. UK: Pearson education.
- Ahmed, Amel og Rudra Sil (2009). Is multi-method research really “better”? *Qualitative and MultiMethod Research* 7 (2): 2–6.
- Andersen, Lotte Bøgh, Lasse Laustsen og Mathilde Cecchini (2020). Forsningskriterier, pp. 97-121 i Kasper Møller Hansen, Lotte Bøgh Andersen og Sune Welling Hansen (red.), *Metoder i statskundskab*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Angrist, Joshua D. og Jörn-Steffen Pischke (2014). *Mastering metrics: The path from cause to effect*. Princeton: Princeton University Press.

- Asmussen, Claus Boye og Charles Møller (2019). Smart literature review: A practical topic modelling approach to exploratory literature review. *Journal of Big Data* 6 (1): 1-8.
- Bartels, Larry (2004). Some unfulfilled promises of quantitative imperialism, pp. 69-74 i Henry Brady og David Collier (red.), *Rethinking social inquiry: Diverse tools, shared standards*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers.
- Beach, Derek og Jonas Gejl Kaas (2020). The great divides: Incommensurability, the impossibility of mixed-methodology, and what to do about it. *International Studies Review*. DOI: <http://dx.doi.org/10.1093/isr/viaa016>
- Beach, Derek og Rasmus Brun Pedersen (2016). *Causal case study methods : Foundations and guidelines for comparing, matching and tracing*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Boyle, Michael og Mike Schmierbach (2020). *Applied communication research methods: Getting started as a researcher*. London: Routledge.
- Brady, Henry og David Collier (red.) (2004). *Rethinking social inquiry: Diverse tools, shared standards*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers.
- Brady, Henry, David Collier og Jason Seawright (2004). Refocusing the discussion of methodology, pp. 3-20 i Henry Brady og David Collier (red.), *Rethinking social inquiry: Diverse tools, shared standards*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers.
- Bryman, Alan (2008). *Social research methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Comte, Auguste (1979). *Om positivismen*. Gøteborg: Korpen.
- Creswell, John W. og Vicky L. Plano Clark (2011). *Designing and conducting mixed methods research*. Thousand Oaks: Sage.
- David, Matthew og Carole D. Sutton (2004). *Social research: The basics*. Thousand Oaks: Sage.
- David, Matthew og Carole D. Sutton (2011). *Social research: An introduction*, 2. udg. Thousand Oaks: Sage.
- Daymon, Christine (2002). *Qualitative research methods in public relations and marketing*. London: Routledge.
- Deaton, Angus og Nancy Cartwright (2018). Understanding and misunderstanding randomized controlled trials. *Social Science & Medicine* 210: 2–21.
- Dilthey, Wilhelm (1894). *Ideen über eine beschreibende und zergliedernde Psychologie*. <https://www.gleichsatz.de/b-u-t/spdk/dilthey/wd-bezepsy1.html> (1. februar 2021).
- Esmark, Anders, Carsten Bagge Laustsen og Niels Aakerstrøm Andersen (2005). Post-strukturalistiske analysestrategier – en introduction, pp. 7-40 i Anders Esmark, Carsten Bagge Laustsen og Niels Aakerstrøm Andersen (red.), *Poststrukturalistiske analysestrategier*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Goertz, Gary og James Mahoney (2012). *A tale of two cultures: Qualitative and quantitative research in the social sciences*. Princeton: Princeton University Press.

- Hansen, Hanne Foss (2014). Organisation of evidence-based knowledge production: Evidence hierarchies and evidence typologies. *Scandinavian Journal of Public Health* 42 (13_suppl): 11-17.
- Hansen, Kasper Møller, Lotte Bøgh Andersen og Sune Welling Hansen (red.) (2020). *Metoder i Statskundskab*, 3. udg. København: Hans Reitzels Forlag.
- Jackson, Patrick Thaddeus (2016). *The conduct of inquiry in international relations: Philosophy of science and its implications for the study of world politics*. 2. udg. London: Routledge.
- King, Gary, Robert Keohane og Sidney Verba (1994). *Designing social inquiry: Scientific inference in qualitative research*. Princeton: Princeton University Press.
- Krogstrup, Hanne K. (2016). *Evalueringsmodeller*. København: Hans Reitzels Forlag
- Laitin, David D. (2003). The perestroika challenge to social science. *Politics & Society* 31: 163. DOI: <http://dx.doi.org/10.1177/0032329202250167>.
- Lewis, David (1986). Causation: Postscripts to "causation." *Philosophical Papers*, vol. II. Oxford: Oxford University Press.
- Mahoney, James (2008). Toward a unified theory of causality. *Comparative Political Studies* 41 (4-5): 412-436.
- Mahoney, James (2010). After KKV: The new methodology of qualitative research. *World Politics* 62 (1): 120-147.
- Malinowski, Bronislaw (1961[1932]). *Argonauts of the Western Pacific*. New York: E. P. Dutton & Co.
- Midtgaard, Søren F. (2011). Introduktion: Metoden i politisk teori. *Politica* 43 (3): 272-276.
- Morgan, Stephen L. og Christopher Winship (2007). *Counterfactuals and causal inference: Methods and principles for social research*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Olsen, H. (1997). Tal taler ikke uden ord. Et metodeeksperiment om danske respondents sprogsensitivitet i politologiske og sociologiske surveyundersøgelser. *Politica* 29 (3): 295-311. <https://doi.org/10.7146/politica.v29i3.68138>
- Sartori, Giovanni (1970). Concept misinformation in comparative politics. *The American Political Science Review* 64 (4): 1033-1053.
- Schwartz-Shea, Peregrine (2015). Chapter 7: Judging quality, evaluative criteria and epistemic communities, pp. 120-146 i Dvora Yanow og Peregrine Schwartz-Shea (red.), *Interpretation and method: Empirical research methods and the linguistic turn*. Armonk: M. E. Sharpe.
- Seawright, Jason (2016). Integrative multi-method research, pp. 1-18 i *Multi-method social science: Combining qualitative and quantitative tools* (Strategies for Social Inquiry). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781316160831.001

- Seawright, Jason og John Gerring (2008). Case selection techniques in case study research: A menu of qualitative and quantitative options. *Political Research Quarterly* 61 (2): 294-308.
- Su, Yan (2021). It doesn't take a village to fall for misinformation: Social media use, discussion heterogeneity preference, worry of the virus, faith in scientists, and COVID-19-related misinformation beliefs. *Telematics and Informatics* 58. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tele.2020.101547>
- Tavory, I. og S. Timmermans (2019). Abductive analysis and grounded theory, pp. 532-546 i A. Bryant og K. Charmaz (red.), *The SAGE Handbook of Current Developments in Grounded Theory*.
- The Concise Oxford Dictionary of English Etymology* (2003). T. F. Hoad (red.). Oxford: Oxford University Press.
- von Ranke, Leopold (1824). *Geschichten der romanischen und germanischen Völker: von 1494 bis 1514*. https://reader.digitale-sammlungen.de//de/fs1/object/display/bsb10408217_00005.html (1. februar 2021).
- von Windelband, Wilhelm (1894). *Geschichte und Naturwissenschaft*. <https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/windelband1894/0010> (1. februar 2021).
- Wilson, Chris (2020). The political coronavirus paradox: Where the virus was worst, voters supported Trump the most. *Time Magazine* November 11. <https://time.com/5910256/covid-19-presidential-election-outcome/>
- Woodward, Bob (2020). *Rage*. New York: Simon & Schuster.
- Yanow, Dvora og Peregrine Schwartz-Shea (2010). Perestroika ten years after: Reflections on methodological diversity. *Political Science and Politics* 43 (4): 741-745.
- Yanow, Dvora og Peregrine Schwartz-Shea (2015). Wherefore interpretive: An introduction, pp. xiii-xxxi i Dvora Yanow og Peregrine Schwartz-Shea (red.), *Interpretation and method: Empirical research methods and the interpretive turn*. Taylor & Francis Group (ebogsudgave).